

Σήμερα τιμούμε τη μνήμη των 40 συμπολιτών μας που εκτελέστηκαν εδώ πριν από 82 χρόνια από τους Γερμανούς κατακτητές. Ογδόντα δύο χρόνια μετά, η φρίκη εκείνης της ημέρας παραμένει ζωντανή στη μνήμη μας.

Ήταν η πρώτη μαζική εκτέλεση στην Πιερία την περίοδο της Γερμανικής κατοχής. Στις 19 Φεβρουαρίου 1943, ένα τμήμα του ΕΛΑΣ Θεσσαλίας, με αρχηγό των Φιλώτα Αδαμίδα κατέστρεψε ολοκληρωτικά τις εγκαταστάσεις του μεταλλείου χρώμιου στον Άη Δημήτρη. Το χρώμιο χρησίμευε στους Γερμανούς για την κατασκευή όπλων. Επιθέσεις σαν και αυτήν παρενοχλούσαν τον κανονικό εφοδιασμό των Γερμανών, με αποτέλεσμα να καταλήξουν να προμηθεύονται χρώμιο από άλλες χώρες, όπως η Τουρκία. Αξίζει να σημειωθεί ότι το μεταλλείο ήταν υπό γερμανική εκμετάλλευση και προ του πολέμου, αλλά στην κατοχή τον απόλυτο έλεγχο του είχε αναλάβει ο γερμανικός στρατός. Εκεί εργάζονταν χωρίς αμοιβή κυρίως κάτοικοι του χωριού Άγιος Δημήτρης και 34 Εβραίοι που οι Ναζί τους είχαν μεταφέρει από τη Θεσσαλονίκη. Οι αντάρτες τη μέρα εκείνη τραυμάτισαν τρεις Γερμανούς στρατιώτες και έπιασαν άλλους δύο ως αιχμαλώτους πολέμου, τον Γερμανό επιστάτη Χάρτμαν και τον μεταλλωρύχο Τσένκε.

Η είδηση έφτασε τηλεφωνικά από τον σταθμό της Στρατιωτικής Χωροφυλακής Κατερίνης στις προϊστάμενες υπηρεσίες της Θεσσαλονίκης. Οι Γερμανοί αντέδρασαν με τη γνωστή λογική των άμετρων αντιποίνων. Στις 20 Φεβρουαρίου ένας γερμανικός λόχος κατευθύνθηκε σιδηροδρομικώς προς την Κατερίνη και από εκεί στον Άγιο Δημήτριο για να συλλάβει ομήρους από το χωριό ώστε να 1 εξαναγκαστούν οι αντάρτες να απελευθερώσουν τους δύο Γερμανούς. Οι περισσότεροι κάτοικοι, προειδοποιημένοι από τον ΕΛΑΣ είχαν εγκαταλείψει το χωριό. Οι Γερμανοί συνέλαβαν 40 Άη Δημητρινούς, από τους ηλικιωμένους που είχαν παραμείνει, πέντε από τους οποίους – κυρίως γυναίκες - αντάλλαξαν με πέντε Λιβαδιώτες που βρισκόντουσαν στο δρόμο της επιστροφής για το χωριό τους. Σε μια ενέδρα ανταρτών ένας από τους ομήρους κατάφερε να δραπετεύσει. Τους ομήρους μετέφεραν αρχικά στο Παλιό Γυμνάσιο (σημερινό 5ο Γυμνάσιο) Κατερίνης και τελικά στον Σιδηροδρομικό Σταθμό Κατερίνης, όπου τους έκλεισαν σε βαγόνια. Είχαν δώσει διορία στους αντάρτες να παραδώσουν τους αιχμάλωτους Γερμανούς.

Οι μέρες κυλούσαν, η προθεσμία σιγά σιγά εξαντλούνταν χωρίς να φαίνεται ελπίδα συνδιαλλαγής. Κανείς δεν είχε φανταστεί ότι θα προέβαιναν σε κάποια επιπλέον πράξη εκδίκησης. Τη Δευτέρα 23 Φεβρουαρίου, ωστόσο, σαν να μην τους έφταναν οι 39 κρατούμενοι, θέλησαν να δώσουν στην εκδίκησή τους ακόμη πιο θεαματικό χαρακτήρα. Αναζητούσαν μια ηγετική μορφή, έναν άνθρωπο που η απώλειά του θα προκαλούσε ισχυρό πλήγμα στην κοινωνία. Τη λύση βρήκαν στο πρόσωπο του Αιμιλίου Ξανθόπουλου, δημάρχου Κατερίνης την περίοδο 1933-1937, ο οποίος υπήρξε υπεύθυνος για την προμήθεια των εργατών του μεταλλείου με τρόφιμα. Ο Ξανθόπουλος προσκλήθηκε στην Κομαντατούρ και εκεί του ανακοινώθηκε η καταδικαστική απόφαση. Το μόνο που πρόλαβε ήταν να γράψει λίγες αποχαιρετιστήριες λέξεις στη γυναίκα του, ένα ύστατο μήνυμα αγάπης και πόνου.

Τους οδήγησαν σε ένα σημείο πίσω από τις αποθήκες του τραίνου, τους τοποθέτησαν σε δύο σειρές και εκεί, ενώ τους έκρυβε ένα μεγάλο επιβατικό τρένο, τους εκτέλεσαν. Επέλεξαν δεκαπέντε δυνατούς συμπατριώτες τους για να τους θάψουν.

Για τους Γερμανούς ήταν μόνο η αρχή για μια σειρά ενεργειών που θα στοίχιζε πολύ αίμα στην Πιερία. Ακολούθησαν οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στον Όλυμπο και στα Πιέρια εναντίον των ανταρτών, η μάχη στα Τάχιστα, άλλες συλλήψεις και μαζικές εκτελέσεις. 1943 και 1944. Δύο χρονιές τρόμου. Η έκβαση όμως του πολέμου είχε κριθεί και ο τροχός είχε αρχίσει να γυρίζει. Ο ναζισμός είχε ηττηθεί. Τον Οκτώβριο του 44 οι Γερμανοί έφυγαν οριστικά.

Ας έρθουμε όμως στο σήμερα. Τι διδάγματα μας αφήνει αυτή η θυσία; Υπάρχουν πράγματα που πρέπει να θυμόμαστε καθώς τιμούμε τους νεκρούς μας χρόνο με το χρόνο.

Έχουμε ενώπιόν μας απτό δείγμα της θηριωδίας του ναζισμού που με τα άμετρα αντίποινα εκμηδενίζει την αξία του ανθρώπου. Οι πολιτισμοί και οι ιδεολογίες κρίνονται από το πόσο σέβονται τον άνθρωπο και, τελικά, ο άνθρωπος ως αξία δεν έπαυσε ποτέ να κινδυνεύει. Σήμερα, όχι τόσο μακριά από εμάς, στη Μέση Ανατολή, άμετρα αντίποινα επιβάλλονται τιμωρητικά σε ολόκληρο λαό. Από την άλλη πλευρά, στη γηραιά ήπειρο ανθίζουν ξανά και επηρεάζουν σημαντικά τις γεωπολιτικές εξελίξεις, ιδεολογίες που φλερτάρουν άλλοτε πιο έμμεσα και άλλοτε απροκάλυπτα με τον ναζισμό. Φαίνεται πως η ανθρωπότητα δεν έμαθε το μάθημά της. Το αίμα των αθώων συμπολιτών μας, σαν το αίμα του Άβελ και το αίμα τόσων άλλων αθώων έχει τη δύναμη να βοά για δικαιοσύνη, να ξυπνά συνειδήσεις, να σηκώνει κατακραυγή. Αν με κάποιο τρόπο θέλουμε η θυσία αυτών των ανθρώπων μας που τιμούμε εδώ να έχει νόημα, τότε ας σταθούμε, τόσο στη χώρα μας όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, απέναντι σε μια προσπάθεια επανάληψης της τραγωδίας και ας δώσουμε στον άνθρωπο, όποιας καταγωγής, την τιμή και την αξιοπρέπεια που του πρέπει.

Λυπούμαστε για τις οικογένειες που στερήθηκαν τα αγαπητά τους πρόσωπα. Άλλες οικογένειες δεν χρειάστηκε να έχουν τέτοιες απώλειες. Αλλά θα μπορούσαν τα πράγματα να ήταν διαφορετικά και να ήμασταν εμείς στη θέση τους. Είμαστε συνεπώς εδώ γιατί ως πατριώτες χρωστάμε ένα είδος ευγνωμοσύνης και αλληλεγγύης στις οικογένειες των θυμάτων. Οι δικοί τους άνθρωποι, πολέμησαν, με τον τρόπο που αναφέραμε, και για μας, και από τη θυσία τους καρπωθήκαμε και εμείς.

Αν θα μπορούσαν οι νεκροί μας σήμερα να μας ακούσουν, θα θέλαμε να τους πούμε: «Δεν σας ξεχνάμε. Η γη του Σταθμού αντηχεί ακόμη από τη φωνή του αιματός σας. Και η θυσία σας μας μαθαίνει να εχθρευόμαστε κάθε τι που γυμνώνει τον άνθρωπο από την αξιοπρέπειά του και τον κάνει εχθρό του συνανθρώπου του. Η απώλειά σας μας δίδαξε το τίμημα της ελευθερίας και την αξία της ανθρώπινης ζωής.».

Πάρις Παπαγεωργίου Εκπαιδευτικός 3ου ΓΕΛ Κατερίνης